

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

18 listopada 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Adam Doliwa (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Ireneusz Kunicki

SSN Kamil Zaradkiewicz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 18 listopada 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej H.S.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 1 marca 2022 r., V ACa 538/21,

w sprawie z powództwa H.S. i C.S.

przeciwko Bankowi spółki akcyjnej w W.

o ustalenie i zapłatę,

**uchyla zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie
w pkt 1 i 3 i przekazuje sprawę w tym zakresie temu Sądowi do
ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach
postępowania kasacyjnego.**

Ireneusz Kunicki

Adam Doliwa

Kamil Zaradkiewicz

(P.H.)

UZASADNIENIE

H.S. i C.S. wniesli o ustalenie nieważności w całości umowy kredytu hipotecznego, indeksowanego do CHF, zawartej 14 czerwca 2007 r., i zasądzenie na rzecz H.S. od pozwanego kwot: 127 605,37 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 25 grudnia 2019 r. do dnia zapłaty oraz 74 186,10 CHF z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 25 grudnia 2019 r. do dnia zapłaty.

Wyrokiem z 28 maja 2021 r. Sąd Okręgowy w Warszawie ustalił, że umowa kredytu hipotecznego indeksowanego do CHF z 14 czerwca 2007 r., zawarta przez H.S. i C.S. z Bankiem spółką akcyjną w K. – Oddział w Ł. (poprzednikiem prawnym Banku spółki akcyjnej w W.) jest nieważna (pkt I); zasądził od strony pozwanej na rzecz H.S. kwoty: 127 605,37 zł i 74 186,10 CHF – z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 25 grudnia 2019 r. do dnia zapłaty (pkt II), oraz orzekł o kosztach procesu (pkt III).

Wyrokiem z 1 marca 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie, po rozpoznaniu apelacji pozwanej, zmienił zaskarżony wyrok w punkcie drugim w ten sposób, że oddalił powództwo o zapłatę kwoty 127 605,37 zł oraz 74 186,10 CHF – z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 25 grudnia 2019 r. (pkt I), oddalił apelację w pozostałym zakresie (pkt II), oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania odwoławczego (pkt III).

Sąd Apelacyjny podzielił w pełni ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy i przyjął je za własne. Zgodnie z tymi ustaleniami powodowie 14 czerwca 2007 r. zawarli z pozwanym bankiem umowę o kredyt hipoteczny, indeksowany do CHF, w kwocie 190 088,53 zł. Spłata kredytu miała następować w 252 miesięcznych równych ratach. Zabezpieczeniem kredytu była hipoteka kaucyjna do kwoty 170% kwoty kredytu.

Aneksem nr 1 do umowy zawartym 17 kwietnia 2008 r. strony zwiększyły kwotę udzielonego kredytu o 122 814,32 zł.

W okresie od 21 czerwca 2007 r. do 15 grudnia 2011 r. kredyt był spłacany przez powodów z rachunku prowadzonego w PLN, zaś w okresie od 23 grudnia 2011 r. do 4 grudnia 2019 r. w CHF. Powodowie we wskazanym okresie uiszcili na rzecz pozwanej łącznie 127 609,48 zł, 74 279,65 CHF oraz opłaty w wysokości 71,40 zł.

21 października 2019 r. pomiędzy C.S. jako cedentem, a H.S. jako cesjonariuszem, została zawarta umowa cesji wierzytelności, na mocy której cedent przeniósł na cesjonariusza wszelkie wierzytelności pieniężne przysługujące mu wobec Banku, powstałe w związku z wykonywaniem umowy kredytu hipotecznego z 14 czerwca 2007 r., a cesjonariusz oświadczył, że wierzytelności te przyjmuje. Wraz z przenoszoną wierzytelnością na cesjonariusza przeszły wszelkie związane z nią prawa i obowiązki, w tym także roszczenie o zapłatę odsetek z tytułu opóźnienia.

Pismem z 13 grudnia 2019 r. powodowie wezwali pozwaną do zapłaty kwot 127 605,37 zł oraz 74 186,10 CHF w terminie 7 dni, w związku z nieważnością umowy kredytu.

Sąd Apelacyjny, zmieniając zaskarżony wyrok, uwzględnił zarzut potrącenia kwoty 190 088,53 zł, podniesiony w apelacji przez pozwaną bank. W uzasadnieniu wskazał, iż apelujący skutecznie złożył oświadczenie o potrąceniu przysługującej mu wierzytelności, wymagalnej od 16 sierpnia 2021 r., tj. od daty doręczenia pisma powódce. Oświadczenie zostało poprzedzone wezwaniem do zapłaty z 21 lipca 2021 r., doręczonym powódce 2 sierpnia 2021 r.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie skargę kasacyjną wywiodła powódka, zaskarżając go w części, tj. w zakresie pkt 1 i 3. Zaskarżonemu wyrokowi skarżąca zarzuciła naruszenie prawa materialnego, tj. art. 498 § 1 i 2 w zw. z art. 499 w zw. z art. 358 k.c.

Skarżąca domagała się uchylenia zaskarżonego wyroku w zakresie punktu 1 i 3 oraz orzeczenia co do istoty sprawy.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwana wniosła o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej okazały się zasadne.

Skuteczność materialnoprawną oświadczeń o potrąceniu regulują art. 498-499 oraz art. 501-505 k.c. Natomiast możliwość powołania się na oświadczenie o potrąceniu w postępowaniu cywilnym ogranicza art. 203¹ k.p.c., a w postępowaniu apelacyjnym także art. 368 § 1² k.p.c. Powyższe przepisy k.p.c. ograniczają zasadę orzekania na podstawie stanu faktycznego i prawnego z chwili zamknięcia rozprawy

(art. 316 k.p.c.). Konstytucyjna dopuszczalność ograniczeń w powoływaniu się na potrącenie nie budzi wątpliwości, gdyż ograniczenia te nie pozbawiają pozwanego prawa do dochodzenia wierzytelności objętej oświadczeniem o potrąceniu. Pozwany może w odrębnym procesie pozwać powoda o zapłatę nieuwzględnionej wierzytelności lub w oparciu o zarzut potrącenia o pozbawienie wykonalności wyroku zasądzającego wierzytelność powoda (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.).

Pozwany bank w sposób prawidłowy wezwał powódkę do spełnienia świadczenia. Podniesienie zarzutu potrącenia wraz ze złożeniem oświadczenia o potrąceniu na etapie postępowania apelacyjnego należało uznać za dopuszczalne.

Do skuteczności potrącenia konieczne jest istnienie i wymagalność potrącanych wierzytelności (art. 498 § 1 k.c.) oraz nieprzedawnienie żadnej z nich w chwili, gdy potrącenie stało się możliwe (art. 502 k.c.). Istnienie wierzytelności banku o zwrot kredytu wypłaconego w wykonaniu nieważnej umowy jest niesporne.

Wiążąca Sąd Najwyższy we wszystkich sprawach uchwała całego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, OSNC nr 12/2024 r., poz. 118, w pkt 4 wyjaśniła, że bieg przedawnienia roszczenia banku o zwrot kwot wypłaconych z tytułu nieważnego kredytu rozpoczyna zakwestionowanie przez kredytobiorcę związania postanowieniami umowy. W tym samym dniu staje się możliwe złożenie przez którąkolwiek ze stron stosunku prawnego oświadczenia o potrąceniu. Zatem na podstawie art. 502 k.c. nigdy nie dojdzie do niemożności potrącenia roszczenia banku o zwrot wypłaconego kredytu z nieprzedawnioną wierzytelnością kredytobiorcy o zwrot zapłaconych rat (zob. postanowienie SN z 17 maja 2024 r., I CSK 899/24).

W przypadku nieważności umowy kredytu przeciwstawne wierzytelności pieniężne z tytułu nienależnych świadczeń mogą co do zasady zostać umorzone przez potrącenie, co zapewnia dalej idącą ochronę interesów stron niż prawo zatrzymania. Zasadniczą funkcją potrącenia jest bowiem zaspokojenie roszczenia, a skorzystanie z tego instrumentu skutkuje wygaśnięciem obowiązku świadczenia, co odróżnia tę instytucję od prawa zatrzymania, które wywołuje jedynie skutek zawieszający i wstrzymuje obowiązek świadczenia retencjonisty (zob. wyrok SN z 20 września 2025 r., II CSKP 1094/23).

Na podstawie art. 358 § 2 k.c. przy spłacie w złotych wierzytelności w walucie obcej stosuje się kurs średni NBP z dnia wymagalności spłacanej wierzytelności. Należy rozstrzygnąć, jaki kurs należy stosować w przypadku spłaty przed wymagalnością wierzytelności, np. bez uprzedniego wezwania dłużnika do zapłaty. Skorzystanie z potrącenia wierzytelności, o której mowa w art. 455 k.c., nie wymaga uprzedniego wezwania do zapłaty, gdyż celem potrącenia jest właśnie uniknięcie otrzymania świadczenia pieniężnego. Wierzyciel i jednocześnie dłużnik, składający oświadczenie o potrąceniu, nie chce, aby jego dłużnik mu zapłacił, a potem on musiał mu zapłacić tę samą sumę. Na podstawie art. 499 k.c. chwilą zapłaty przez potrącenie jest chwila, w której potrącenie stało się możliwe (art. 499 k.c.), czyli chwila w której wierzyciel mógł wezwać do zapłaty. Potrącenie było możliwe już w chwili dokonania spłaty (zob. postanowienie SN z 27 marca 2025 r., I CSK 3778/23).

Zgodnie z uchwałą całego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, do rangi zasad prawnych podniesiono także tezy, iż:

1) w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów;

2) w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Powyższe tezy, wiążąc w niniejszej sprawie (art. 88 u.SN). W konsekwencji w przypadku niedozwolonego charakteru postanowień kursowych wykluczają one zastosowanie kursu określonego na podstawie zwyczaju lub analogii z przepisami regulującymi inne sytuacje. Z kolei brak w umowie źródła kursu dla indeksacji powoduje nieważność umowy w całości, tak jak to orzekły Sądy *meriti*.

Rację ma skarżąca, iż bank zastosował niewłaściwy kurs franka szwajcarskiego. Sąd Apelacyjny, który obszernie rozważył dopuszczalność potrącenia w postępowaniu odwoławczym oraz podniesienia zarzutu potrącenia jako

ewentualnego, w żaden jednak sposób nie odniósł się do wysokości kursu przyjętego przez stronę pozwaną.

W powyższym zakresie Sąd Apelacyjny przy ponownym rozpatrywaniu sprawy powinien się kierować dyspozycją art. 358 § 2 k.c. w zw. z art. 455 k.c.

Z przytoczonych względów na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

Ireneusz Kunicki

Adam Doliwa

Kamil Zaradkiewicz

(P.H.)

[r.g.]